

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

**ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΤΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. ΓΡΗΓ. Π. ΚΑΣΙΜΑΤΗ ΩΣ ΑΚΑΔΗΜΑ-Ι-ΚΟΥ**

Εἰς τὰς 7 Φεβρουαρίου ἐ.ἐ. ἡ Ἀνωτάτη Βιομηχανικὴ Σχολὴ Πειραιῶς ἐώρτασεν εἰς τὴν μεγάλῃν αἴθουσαν τοῦ Πειραικοῦ Συνδέσμου τὴν ἐκλογὴν τοῦ τακτικοῦ Καθηγητοῦ αὐτῆς κυρίου Γρηγορίου Π. Κασιμάτη, ὡς μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ὁ κ. Κασιμάτης ἐξελέγη τὴν 14 Νοεμβρίου 1968 κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν, τὸ δὲ κυρωτικὸν τῆς ἐκλογῆς του Βασιλικὸν Διάταγμα ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» τὴν 22 Νοεμβρίου 1968.

Τὸν τιμώμενον προσεφώνησεν, ἀναλύσας τὸ ἔργον του, ὁ Κοσμήτωρ τῆς Σχολῆς Καθηγητὴς κ. Δημ. Παπαδημητρίου, ὅστις καὶ ἐπέδωσεν εἰς αὐτὸν τὸ ἐπὶ μεμβράνης ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθὲν ψήφισμα τῆς Σχολῆς.

Τὸν κ. Κοσμήτορα διεδέχθησαν εἰς τὸ βῆμα ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Καθηγητὴς κ. Στυλιανὸς Κορρές, ὁ Πρύτανης τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν Καθηγητὴς κ. Παναγιώτης Πέρδικας, ὁ Ἐφορος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσὸς» πρῶην Ὑπουργὸς καὶ πρῶην Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Χρῆστος Σολωμοῦνιδης καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τῶν Σπουδαστῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς κ. Κωνσταντῖνος Βέρρος.

Ὁ κ. Κασιμάτης ἀπήντησεν ἀναλύων τὸν ρόλον τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ ὀμιλίαι αὐταὶ δημοσιεύονται κατωτέρω :

ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ κ. ΓΡΗΓ. Π. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Κοσμήτορος τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς

Ἡ Α. Β. Σ. ἐθεώρησε χρέος τῆς νὰ τιμῆσῃ διὰ τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως τὸν Καθηγητὴν τῆς κ. Γρηγόριον Κασιμάτην ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκλογῆς του ὡς μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἔδραν τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τοῦ Κοινωνικοῦ Δικαίου. Ἀστοχία ὁμως τῆς Σχολῆς νο-

μίζω ἦτο ἢ εἰς ἐμὲ ἀνάθεσις κατὰ τὰ εἰωθότα τῆς προσφωνήσεως καὶ τῆς ἐν ἐπιγραφικῇ ἔστω συντομίᾳ ὑπομνήσεως τοῦ ἔργου του. Διότι οὔτε τὰς ἀπαιτήτους ἰκανότητας οὔτε τὴν ἀρμόζουσαν εἰδικότητα ἔχω. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ κάθε εἰλικρίνειαν ζητῶ τὴν ἐπιείκειάν σας. Τοῦ κ. Κασσιμάτη τὴν ἐπιείκειαν δὲν ζητῶ ἰδιαιτέρως διότι, διατηρῶν ἀκεραίαν τὴν ταπεινοφροσύνην μου, νομίζω ὅτι ἔχω τὰς κατ' αὐτὸν προϋποθέσεις τοῦ δυναμένου νὰ ἀντιλαμβάνεται σπουδαστοῦ καὶ νὰ σχηματίζῃ ἰδίαν γνώμην ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς διδασκαλίας τοῦ καθηγητοῦ. Διότι, ἀγαπητοί μου σπουδασταί, εἶχον καὶ ἐγὼ ὡς φοιτητῆς τῆς Νομικῆς τὸ προνόμιον, ὡς καὶ σεῖς σήμερον, νὰ εἶμαι μαθητῆς τοῦ κ. Κασσιμάτη. Τοῦ ἱεροῦ δὲ πνευματικοῦ δεσμοῦ μεταξύ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ κάμνω ἀκριβῶς σήμερον χρῆσιν ἢ ἔστω κατάχρησιν.

Μελετῶν κανεὶς τὰς τελευταίας ἰδίως ἐργασίας τοῦ κ. Κασσιμάτη, πρὶν προλάβει νὰ σκεφθῇ, βλέπει ἐμπρός του ἓνα μεγαλειῶδες πνευματικὸν οἰκοδόμημα, σύνολον ἐνιαῖον. Τὸν μηχανισμόν τῆς κοινωνικῆς ἰσορροπίας ἀναδύομενον ἀπὸ τὸ πέλαγος ἀπειρῶν συγκρούσεων, τῶν στοιχείων τῆς ἐξελίξεως καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας διὰ τῆς προσαρμογῆς τῆς νομοθεσίας καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν πρὸς τὰς ἐν διαρκῇ ἐξελίξει συνθήκας. Ἐννοιοὶς δυνατές, πού ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐξηγοῦν τὴν ἱστορίαν τῆς πανανθρώπινης κοινωνίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ χρησιμεύουν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀντιλήψεως ἐπὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν.

Ταυτοχρόνως πρὸς τὸ οἰκοδόμημα προβάλλει ὁ σκελετός του. Δὲν ἔχει κανεὶς ἀνάγκην ἰδιαιτέρου διαγράμματος διὰ νὰ τὸν ἀποκαλύψῃ καὶ διὰ νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ. Εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ σκελετοῦ τοῦ ἔργου του, ὁ κ. Κασσιμάτης ἐχρησιμοποίησε τὴν γεωμετρίαν τοῦ λόγου. Ἐκτιμᾷ κανεὶς τὰς θέσεις του εἰς τὰ μεγάλα τῆς ἀνθρωπότητος προβλήματα, διότι κάθε μία ἀπ' αὐτὰς ἔχει πληρότητα ἀποδείξεως προσεγγίζουσαν τὴν τῶν θεωρημάτων τῆς γεωμετρίας. Εὐθέεις χαραγμένες μὲ τὸν ἐπιστημονικὸν κανόνα.

Μία τρίτη ὄψις τοῦ ἔργου τοῦ κ. Κασσιμάτη, πού καὶ αὐτὴ ὅπως καὶ οἱ προηγούμενες προβάλλει πρὶν ἀπὸ οἰαδήποτε σκέψη, εἶναι ἡ περιγραφή τῶν πρώτων ὑλῶν πού ἐχρησιμοποίηθησαν εἰς τὴν δομὴν τοῦ ἔργου του. Κάθε μία τίθεται μέσα εἰς τὸ ἔργον μὲ τὰ ποιοτικὰ τῆς χαρακτηριστικὰ, ὅπως περίπου καὶ αἱ σταθεραὶ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν εἰς τὴν χημείαν.

Καὶ ἐνῶ ὑπὸ τὸ βάρος δυσχερῶν ἐννοιῶν, σειρᾶς λόγων καὶ ἀντιλόγων, πού ὁ καθένας εἶναι συνήθως μεταβλητὴ ἐξ ἄλλων λόγων ἀπορρέουσα, μέσα ἀπὸ ἓνα βαθύτατο καὶ ἀπέραντο ἐννοιολογικὸ πλέγμα, εἶναι εὐλογον νὰ αἰσθάνεται κανεὶς κόπωση, ἀντιθέτως μία ἀνεξήγητος ἐπιθυμία τὸν ὠθεῖ νὰ προχωρῇ εἰς τὴν μελέτην σὰν τὸν διψασμένο ὅταν βρῇ τὸ δροσερὸ νερὸ τῆς πηγῆς. Κάθε φράσις ζυγισμένη. Βραχεῖα σὲ ἔκτασιν, μεγάλη σὲ σημασίαν, βαθεῖα σὲ ἐννοίαν, δροσερὴ στὴν αἴσθησιν. Πανάρχαιες ἐννοιοὶς ἀποβάλλουν τὴν τριμμένη χλαμίδα τους καὶ ἐμφανίζονται μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς ἐποχῆς. Ἡ διὰ τῶν ἀντιθέσεων π.χ. ἐξέλιξις τοῦ Ἡρακλείτου καθίσταται ἀλλοτριώσις. Τὰ ταξικὰ συμφέροντα ἐκδύονται τὸ κόκκινον ἔνδυμα τῆς καταστροφῆς καὶ ἐνδύονται τὴν κοινωνικὴν περιβολὴν τῶν συλλογικῶν διαφορῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ λύσῃ

ἡ κοινωνία διὰ τῆς νομοθεσίας της, διότι ἐξ αὐτῆς ἐν τῷ συνόλω της ἀπέρ-
 ρευσαν καὶ αὐτὴν ἐν τῷ συνόλω της ἀφοροῦν.

Τὸ δόγμα, τὸ κατ'ἔξοχὴν στατικὸν ὕλικόν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, μέσα
 εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Κασσιμάτη κινητοποιεῖται. Ἀποκαθαίρεται ἀπὸ τῆς ἀράχνης
 τῆς ἀκίνησias του, γίνεται κίνησις καὶ ψυχὴ. Τὸ ἔνστικτον, λέγει ὁ κ. Κασσι-
 μάτης «σπρώχνει τὸν ἄνθρωπον σὲ μιὰ ἀνώτερη, ἀόρατη καὶ ἀσύλληπτη δύνα-
 μη, πού θὰ ματαιώσῃ τὸ φόβον τοῦ σήμερα καὶ τὸ ἄγχος τοῦ αὔριο. Καὶ αὐτὸ
 εἶναι τὸ θεμέλιον κάθε θρησκείας».

«Ἄλλὰ τὸ ἔνστικτον δὲν φτάνει· ἀπαιτεῖ φόρμα καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη
 μορφή τοῦ μυστικισμοῦ. Ὁ τύπος ὁμοῦς — τὸ οἰκοδόμημα — δὲν ἱκανοποιεῖται
 μὲ στολίδια καὶ μεγαλοπρέπεια. Ἐχει ἀνάγκη ἀπὸ Παύλους καὶ Ἰωάννηδες.
 Χρειάζεται καὶ ψυχὴ στὸ ναό. Καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ δόγμα. Τὸ δόγμα εἶναι
 χωριστὸ κατὰ κύριο λόγο φαινόμενο. Καὶ σιγὰ - σιγὰ δημιουργεῖ τὴ δική
 του ζωὴ, πού ὅπως κάθε ζωὴ βρίσκεται γρήγορα μπροστὰ σὲ ἀντιφάσεις...»

Ἐνα ἀκόμη ἀπὸ τὰ προβάλλοντα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔργου τοῦ
 κ. Κασσιμάτη εἶναι ἡ αὐτοτέλεια τῶν μερῶν καὶ ἡ ἐνότης τοῦ ὅλου. Αἱ ὑπὲρ
 τὰς πεντήκοντα νομικαὶ ἐργασίαι του καὶ αἱ δεκάδες τῶν ἐργασιῶν του ἐπὶ
 τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων καὶ θεσμῶν χαρακτηρίζονται ἀπὸ αὐτοτέλειαν,
 ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἰδικώτερον ἀντικείμενον των καὶ ἀπὸ τὴν συμμετρίαν καὶ
 τὴν λειτουργικότητά τους, ὡς μερῶν ἐνὸς φιλοσοφικοῦ συνόλου συγκειμένων ἐξ
 ἀρχῶν καὶ τελῶν.

Ἡ ἐνότης τοῦ ἔργου γίνεται ἔκδηλος ἀπὸ τρία πράγματα, κατὰ τὴν
 γνώμην μου. Πρῶτον ἀπὸ τὴν μεθοδολογίαν, δεύτερον ἀπὸ τὴν βασικὴν θεωρίαν,
 ἢ ὁποῖα κυριαρχεῖ μέσα εἰς αὐτὸ καὶ τρίτον ἀπὸ τοὺς σκοποὺς του.

* * *

Ἡ χρησιμοποιουμένη μεθοδολογία εἶναι ἡ διαλεκτικὴ. «Διὰ μέσου δηλαδὴ
 τῶν παραδεδομένων ἐκ τοῦ παρελθόντος χαρακτηρισμῶν, γράφει, δηλαδὴ ἔξω
 ἀπὸ κάθε ἐπίδρασιν ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισμοὺς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι συντελοῦν
 εἰς τὴν ἀποστέωσιν τῆς μορφῆς τῆς πραγματικότητος πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ
 ἡ πραγματικότης ὡς σύνολον ἐν πορείᾳ». Εἰς τὴν δοκιμασίαν τοῦ λόγου πρέ-
 πει νὰ ὑποβληθοῦν κατὰ τὸν κ. Κασσιμάτην ὄχι μόνον αἱ ἐκδηλώσεις τῶν κοινω-
 νικῶν φαινομένων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόβαθρα αὐτῶν. Ἔτσι, ὁ κ. Κασσιμάτης ἐρευν-
 ῶν τὰς ἀρχὰς τῶν φαινομένων τείνει νὰ ἐρευνᾷ προηγουμένως τὴν οὐσίαν αὐτῶν
 τούτων τῶν ἀρχῶν. Αὐτὴ δὲ ἀκριβῶς ἡ ἐξ ὑπαρχῆς θεωρησις τῶν πρώτων
 ὑλῶν τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα προβάλλουν ὡς αἷτια ἢ ὡς ἀποτελέσματα
 ἐπὶ μέρους φαινομένων εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν ταυτοχρόνως αἷτια καὶ ἀποτε-
 λέσματα, σημεῖα δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἀπέριου μήκους καμπύλης τῆς ἐξελιξέως, αὐτὴ
 λέγω ἡ θεωρησις τῶν φαινομένων ἐγενήθη καὶ προήχθη εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλά-
 δα. Καὶ ὁ κ. Κασσιμάτης δὲν ἐπέκλινε τῆς ὁδοῦ αὐτῆς διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν λαβύ-
 ρινθον ἀπὸ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ περάσῃ ἡ νόησις μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς κάποιον
 σταθμόν, πού τὸν θεωρεῖ τέρμα μιᾶς ἀποστάσεως πού πρέπει νὰ διανύσῃ, διὰ
 νὰ φθάσῃ δηλαδὴ εἰς ἐν συμπέρασμα. Αὐτὴ ἡ ὁδὸς εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ φιλοσο-

φία, τὸ δὲ τέρμα τῆς ἡ σοφία. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ψυχικὴν γενναιότητα καὶ τὸ πνευματικὸν δαιμόνιον τοῦ ὀδοιπόρου, ἀπὸ τὰς διαθεσί-
 μους δηλαδὴ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ τὸν τροφοδοτήσουν, κεκμηκότα ἐν
 τῇ πορείᾳ του, διὰ νὰ ἐπιμείνῃ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ἐπιθυμητοῦ σταθμοῦ, ὅς
 εἶπομεν μέχρι τοῦ τέρματος. Καὶ ὁ κ. Κασιμάτης ἔχων τὴν εὐνοίαν τῆς φύσεως
 καὶ τὸ δαιμόνιον τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς ἀμφιβολίας, πηγὰς πάσης ἐπιστήμης,
 διήνησε τὴν ὁδὸν καὶ ἔφθασεν εἰς σταθμόν. Αὐτὸ δὲ καὶ μόνον, π ρ ο ν ὀ μ ι ο ν
 τ ὶ ν μ ε γ ἄ λ ω ν σ τ ο χ α σ τ ὶ ν, τὸν ἀναβιβάζει εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν
 πνευματικῶν ἡγετῶν.

* * *

Ἡ εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Κασιμάτη πρυτανεύουσα θεωρία εἶναι νομιζῶ ἡ
 τῆς μεσότητος, τὴν ὁποῖαν ἐθεμελίωσε καὶ πρῶτος ἐδίδαξεν ὁ Ἄριστοτέλης.

«Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει,
 τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' ἀφαιρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ
 τὸ πρὸς ἡμᾶς. Εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτως τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ
 μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα· ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν
 τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὔτε ἀφελεῖν ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν
 ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σωζούσης».

Κατὰ τὸν προμνησθέντα θεμελιωτὴν τῆς θεωρίας αὐτῆς ἡ μεσότης εἶναι
 ὁ σκοπὸς τῆς ἀρετῆς «... ἡ δὲ ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων
 ἔστι ὡσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσο ἂν εἴη στοχαστική».

Ἡ μεσότης εἶναι ὁ ἄριστος δρόμος τῆς ἐκ τῶν ἀντιθέσεων συνθέσεως.
 Πᾶσα κατάστασις συνιστᾷ ἐν ὅλῳ, τὸ ὁποῖον ὅμως διὰ τῶν χαρακτηρισμῶν,
 τῶν περιγραφῶν δηλαδὴ τῆς πραγματικότητος δύναται νὰ διασπασθῇ εἰς
 μέρη τὰ ὁποῖα ἀντιτίθενται πρὸς ἄλληλα. Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως δὲ αὐτῆς τῶν
 μερῶν πραγματοποιεῖται ἡ πορεία τῆς ζωῆς, ὡς μία ἀένας καὶ ἄπειρος σειρά
 ἐξακολουθητικῶς νέων θέσεων. Ἔργον τῆς ἐπιστήμης τῆς κοινωνικῆς πολιτι-
 κῆς εἶναι, λέγει ὁ κ. Κασιμάτης «ἡ ἀναζητήσις τῶν μέτρων πού ἡμποροῦν
 ἐφαρμοζόμενα νὰ ἰσορροπήσουν τὰς δυνάμεις πού συγκρούονται εἰς μίαν κοι-
 νωνίαν, λόγῳ τῶν οικονομικῶν κατὰ βάσιν, ἀλλὰ καὶ κοινωνικῶν καὶ ἠθικῶν
 διαφορῶν πού ὑπάρχουν». Τὴν ἰσορρόπησιν ταύτην ἀναζητεῖ ὁ κ. Κασιμάτης
 διὰ τοῦ κοινωνικοῦ δικαίου τὸ ὁποῖον, προσαρμοζόμενον πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἐξελί-
 ξεως δημιουργουμένης νέας καταστάσεις, πρέπει νὰ δίδῃ νέαν μορφήν διαδικα-
 σιῶν διὰ τῶν ὁποίων ἡ κοινωνία νὰ δύναται νὰ διορθώσῃ τὰς ἀτελείας τῆς
 πρὸς συνεχῆ καλλιτέρευσιν τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων.

Τοποθετημένος μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῶν κοσμονομοθεωριῶν αὐτῶν,
 δηλαδὴ τῆς ἐξελίξεως διὰ τῶν ἀντιθέσεων τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τῆς μεσότητος
 ὡς τῆς ἀρίστης λύσεως τοῦ Ἄριστοτέλους μᾶς δίδει ὁ κ. Κασιμάτης τὸ 1932,
 εἰς ἡλικίαν μόλις 26 ἐτῶν, τὴν μελέτην «Ἡ συλλογικὴ σύμβασις ἐργασίας ὡς
 θεσμὸς τοῦ συγχρόνου δικαίου». Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ἀναλύεται ἡ γένεσις,
 ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ σημερινὴ θέσις, ἐξ ἐπόψεως ἑλληνικοῦ καὶ συγκριτικοῦ δικαίου
 τοῦ θεσμοῦ τῆς συλλογικῆς συμβάσεως ἐργασίας, ἐκτίθενται καὶ κρίνονται

αί ύφιστάμεναι περί τῆς νομικῆς φύσεως αὐτοῦ θεωρίας καί ἀναπτύσσεται ἰδία περί αὐτῆς ἄποψις ἐκκινουῖσα μὲν ἐκ τῆς περί «θεσμοῦ» θεωρίας τῶν Hauriou et Renard ἀλλὰ παραλλάσσουσα ταύτης, διότι θεμελιώνεται ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ δικαίου καὶ ὄχι ὡς ἐκεῖναι ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ. Διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην τοῦ κ. Κασιμάτη, ὁ Κωνσταντῖνος Τριανταφυλλόπουλος εἶπεν ὅτι ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς μεθόδου, ἡ ὁποία πρέπει νὰ κυριαρχῆ εἰς τὸ Ἔργατικὸν Δίκαιον, ἵνα τοῦτο διατρέχεται ὑπὸ τὸ προσιδιάζον αὐτῷ νόημα.

Τέσσαρα ἔτη μετὰ, τὸ 1936, δημοσιεύει ὁ κ. Κασιμάτης διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Συλλογικαὶ διαφοραὶ ἐργασίας», μετὰ προλόγου τοῦ προμηθ-σθέντος καθηγητοῦ Τριανταφυλλοπούλου, ὅστις πλὴν ἄλλων γράφει ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη ὀφείλει χάριτας εἰς τὸν κ. Κασιμάτην διότι μετὰ πάσης εὐστοχίας ἐπέδόθη εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς συστηματικῆς ἐπεξεργασίας δικαίου, ὅπερ ἀπαιτεῖ νέαν μέθοδον καὶ συγχρονισμένον πνεῦμα».

Ἄν ἀπὸ τὰς ὑπερπεντήκοντα νομικὰς ἐργασίας τοῦ κ. Κασιμάτη ἀναφέρω μόνον τὰς δύο ταύτας δὲν εἶναι διότι νομίζω ὅτι ἀξιολογικῶς ὑπερέχουν τῶν λοιπῶν, διότι μία τοιαύτη ἐπιλογή δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν τοῦ ἐν γένει ἔργου του, ἀλλὰ διότι δι' αὐτῶν θεωρεῖται οὗτος ὁ εἰσαγωγὸν ἐν Ἑλλάδι τὸν θεσμόν τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας καὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας.

Τὸ ἐπικρατῆσαν πνεῦμα εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ μέρους νομικὰς καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου διατριβὰς καὶ μελέτας τοῦ κ. Κασιμάτη ὀλοκληρῶνεται εἰς τὰ δύο πρόσφατα ἔργα του: εἰς τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν» καὶ εἰς τὰ «Μαθήματα τοῦ Κοινωνικοῦ Δικαίου καὶ Κοινωνικῆς Πολιτικῆς», τὸ μὲν πρῶτον πρὸ τριετίας, τὸ δὲ δεύτερον πρὸ διετίας ἐκδοθέν. Ἐκ τῶν ἔργων τούτων προκύπτει ἡ ἐνότης καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ οἰκοδομήματος περί τοῦ ὁποίου ἐν ἀρχῇ ὠμίλησα.

* * *

Ὁ θεωρητικὸς ὀρίζων τοῦ ἔργου τοῦ κ. Κασιμάτη ξεπερνᾷ τὸ βεληνεκῆς τῆς ὀράσεως καὶ τῆς αἰσθήσεως. Ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας φαινομένων ἔχοντων τὴν ρίζαν των εἰς μεταφυσικὰς δοξασίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Εὐστόχως δέ, διότι ἐν ὅλον εἶναι ὄντως ἡ ζωὴ εἴτε ἐξ αἰσθητῶν καὶ ἀποδεικνυομένων ἐπηρεαζομένη εἴτε ἐκ μεταφυσικῶν ἐνοράσεων καὶ μυστικισμοῦ ἐλαυνομένη. Καὶ τὸ ἀντικείμενον εἶναι πῶς ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰδικώτερον τῆς κοινωνίας ὡς σύνολον δύναται νὰ βελτιωθῆ. Τοῦτο δὲ ἐπιδιώκει ὁ κ. Κασιμάτης διὰ τῆς διαμορφώσεως Κοινωνικοῦ Δικαίου ἱκανοῦ νὰ ἀποδίδῃ τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην, μ ο ρ φ ἦ ν μ ε σ ὄ τ η τ ο ς κ α ἰ ἄ ρ ε τ ῆ ς, δι' ἀποφυγῆς τῶν ὀξέων συγκρούσεων τῶν συμφερόντων, αἱ ὁποῖαι συνιστοῦν ἀκρότητας ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς ἀρετῆς. «Ἀποτελεῖ πλάνην, λέγει, νὰ πιστεύεται ὅτι σκοπὸς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ προστασία μιᾶς τάξεως. Τὸ ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξις καὶ γενικώτερον αἱ ἀσθενέστεραι τάξεις εἶναι ἀξιαὶ μείζονος προστασίας διὰ νὰ ἐξουδερωθῆ ἡ μειονεκτικὴ θέσις πού ἔχουν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ νὰ ἀρθοῦν αἱ ἀκρότητες εἰς τὰς ὁποίας ὀδηγεῖ ἡ ψυχρὰ ἐφαρ-

μογή τῆς ἰσότητος, δὲν προσδίδει εἰς τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν τὸν χαρακτῆρα θεραπαινίδος μιᾶς τάξεως. Εἶναι τὸ μέσον, συνήθως ἀπαραίτητον, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον, γενικώτερον, ἐπιδιώκει ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ. Μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου κυρίως ὑπηρετεῖται ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι ἡ προστασία τοῦ ἀσθενέστερου. Ἄλλὰ ποῖος εἶναι ὁ ἀσθενέστερος εἶναι ζήτημα περιστάσεων. Ὁ ὠργανωμένος εἰς τὰ συνδικάτα Ἀμερικανὸς ἐργάτης δὲν εἶναι ἀσθενέστερος, λέγει, ἔναντι τοῦ μικροεμπόρου».

* * *

Τὸ κοινωνικὸν δίκαιον καὶ ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ συνιστᾷ ἐξέχον τῆς ἐν γένει ἐπιστήμης τῆς διοικήσεως, ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας πεδίων. Ἡ ἐπιστημονικὴ δὲ διοίκησις ἐν τῇ μικρῇ καὶ μακροοικονομίᾳ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς Σχολῆς.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ κοινωνικοῦ δικαίου δίδει τὰς γνώσεις τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, τῶν δυνάμεων τῆς ἐξελίξεώς του καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς συναρθρώσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἀρίστην σύνθεσιν. Καὶ ἐπιστημονικὴ διοίκησις δὲν δύναται νὰ ἀσκηθῇ ἄνευ γνώσεως τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς λειτουργίας των. Ἡ δὲ Σχολὴ μας, ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἔχη καθηγητὴν τῶν γνώσεων αὐτῶν τὸν κ. Κασιμάτην. Τοῦτο δὲ δὲν ἀποτελεῖ κολακίαν πρὸς τὸν διδάσκαλον. Εἶναι ἔκφρασις τῆς γνώμης τοῦ συνόλου τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, οἵτινες καὶ ἀπεφάσισαν τὴν παροῦσαν ἐκδήλωσιν καὶ μὲ ἐξουσιοδότησαν, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀπέριου ἐκτιμῆσεως τοῦ ἔργου του, νὰ ἐγχειρήσω εἰς αὐτὸν τὸ πρωτότυπον τοῦ ἐμφαίνοντος ταύτην ψηφίσματος τοῦ δημοσιευθέντος καὶ διὰ τοῦ τύπου, τὸ ὁποῖον καὶ λαμβάνω τὴν τιμὴν, σεβαστῆ κ. συνάδελφε, νὰ σᾶς παραδώσω.